

דינים הנוגעים קריאת שמע - שיעור 876

I. צריך לקרות קריאת שמע בכוונה באימה וביראה

(א) ויכוין בשעה שהוא קורא שמע לקבל עליו מלכות שמים ולמסור גופו ונפשו במסירת נפש על קידוש השם וזהו ובכל נפשך אפילו נוטל את נפשך ויצייר בעצמו אפילו יעשו לו יסורים גדולים לא יחשבו בעיניו לכלום מפני אהבתו יתברך כרבי עקיבא שסרקו בשרו במסרקות של ברזל וקרא ק"ש (ערוך השלחן ס"ב - ה)

(ב) לענין קבלת עול מלכות שמים בקריאת שמע - עיין באג"מ (ה - ד - י"ד) הוא בה' אלוקינו וכתב כן ג"כ לענין ברכת אבות בשמונה עשרה שצריך קבלת עול מלכות שמים והעיקר ג"כ תיבת אלוקינו

II. קריאת שמע אם היא מן התורה - עיין בשג"א (ה) די"א דמן התורה יוצאים גם בשארי פרשיות של תורה ורבנן תקנו לקרות ג' פרשיות אלו כ"כ התר"י (זרכות כ"ה) כשמואל ודלא כרב אלעזר אמנם אנן קי"ל דק"ש ממש דאורייתא וי"א דרק פסוק ראשון מן התורה (מג"א ס"ז - ה) וי"א דפרשה ראשונה ג"כ מן התורה (בשג"א ז) וי"א דכולן מן התורה (תוס' והרא"ש ריש זרכות) וכן משמע מהרמב"ם (ריש הלכות ק"ש) שלא חלק בין פסוק ראשון לשאר פרשיות ועיין במ"ב (ס - י"ה) שכוונת קבלת עול מלכות שמים הוא רק על פסוק ראשון לעיכובא וכוונת מצות צריכות כוונה הוא על כל ג' פרשיות לעיכובא וי"א דאף זה רק על פסוק ראשון

III. קבלת עול מלכות שמים - עיין באג"מ (ה - ה - ז) שהחטא של ירבעם בן נבט לא היה במה שלא חשב דה' אחד אלא משום דלא קבל מלכות שמים באמירתו "דה' אלוקינו" והכוונה בה' אחד שהוא אחד למעלה ולמטה ובד' רוחות והוא לעיכובא שלא יצא בלא זה מ"מ אם נתכוין שהוא גאט (באידיש כמו שכתב בסידורי קרבן מנחה) ואין עוד מועיל בדיעבד ופסוק ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד דינו כפסוק ראשון דאין מפסיקין בו (ס"ו - ה) ועיין באג"מ (ה - ה - ג סופו) שהחמירו בזה ורק מחומרא ולכן לענין חזרה עיין בערוך השלחן (ס"ה - ו) שקודם שהתחיל ואהבת צריך לחזור אם לא כוין לקבלת עול מלכות שמים בברוך שם אבל אחר שהתחיל ואהבת אין להחזיר מדינה ואם חזר לראש עדיף טפי ודלא כהבה"ל שכתב שיאמר במקום שנזכר ברוך שם דא"כ יהיה זה הפסק (אג"מ ה - ה - ג)

IV. ברכות ק"ש אינן דומות לשאר ברכת מצוה שהרי אין מברכין אקב"ו לקראות שמע לכן אין חשש למה שמפסיק בינם לק"ש לומר אמן בין אהבה רבה לשמע (מ"ב נ"ט - כ"ה) אמנם יש אומרים דהוי הפסק (בה"ל נ"ט - ד"ה ולא יענה אמן) ולכן יותר טוב שיסיים בשוה עם הש"ץ ולא יצטרך לענות אמן וכן אחר יוצר המאורות יש אומרים דאין לענות אמן רק יסיים עם הש"ץ (שע"ת נ"ט - ה) ואין חילוק בין שחרית לערבית ולטעם זה אפשר דאסור לשהות יותר מכדי דיבור בין הברכה לק"ש אמנם דעת הגר"א כהרמ"א (ס"ה - ג) דמותר לומר אמן רק שהייה ארוכה אסור (אשי ישראל י"ז - הערות מ"ה - מ"ו) מ"מ אין ללמוד מזה דאם סיים ברכת המוציא ולא אכל עדיין וסיים חבירו אותה ברכה שיענה אחריו אמן ואבאר

V. דיני ק"ש

(א) מצוה לדקדק באותיותיה אמנם קראה ולא דקדק בהן יצא (ס"ז - ה) והוא שקראה בנגינה שאינה נכונה אבל אם לא הזכיר התיבה או האות כלל בודאי לא יצא

(ב) הקדים פסוק שלא במקומו או הקדים תיבה אחת לא יצא אבל אם הקדים פרשה לחברתה אע"פ שאינו רשאי יצא שאינו אלא תקנת חכמים שהם סדרום כך כדי לקבל עול מלכות שמים ואח"כ יקבל עול המצות (מ"ב ס"ד - ג) ובדיעבד יצא שלא כסדרם

- (ג) **סיים פרשה** ואינו יודע אם ראשונה או שנייה חוזר לזהיה אם שמוע ודוקא אם עדיין לא התחיל תיבת ויאמר דאם התחיל תלינן דמסתמא אמר גם פרשה שנייה (ס"ד - ג ומ"ב שס)
- (ד) **היה עומד בוכתבתם** ואינו יודע אם בוכתבתם שבפרשה ראשונה או שנייה רואה שהש"ץ עומד בוכתבתם שבפרשה ראשונה יחזור לראשונה (מ"ב ס"ד - י"ח)
- (ה) **אין לומר ק"ש ותפלה קודם עלות השחר** וגם רק בשעת הדחק מועיל מעלות השחר (אג"מ ב - י) וסוף זמן ק"ש הוא עד שלש שעות מנץ כשיטת הגר"א והגר"ז (אג"מ ב - כ"ד)
- (ו) **ק"ש במקום שדלתות בית הכסא פתוחות** לבית הכנסת לכאורה הוי גנאי לביהכנ"ס וטוב לעשות אז שתי דלתות כשאפשר (אג"מ ס"ט ב - קי"ד)
- (ז) **אין מנין להתפלל מעריב** אחר צאת הכוכבים יש מתירים להתפלל קודם צאת שיש ב' לטובתו (כ) שמתפלל במנין (ל) וכדי לסמוך גאולה לתפלה (מ"ב רל"ה - י) ויקרא ק"ש בלילה ויש שנהגו להתפלל עמהם שמ"ע וק"ש וברכותיה אחר צאת (מ"ב י"ג) וי"א דמוטב להתפלל ערבית ביחידות ואף בשבת (בה"ל בשם הגר"א)
- (ח) **ק"ש מעלות השחר** מותר בדיעבד רק אם הוא אנוס וגם אם לא יאמר בעלות יעבור זמן ק"ש (נ"ח - ג) וזמנו עד שיכיר חבירו ברחוק ד' אמות
- (ט) **למהר לגמור ק"ש** כדי להתפלל שמונה עשרה בהנ"ץ אינו נכון דלקרוא ק"ש בדקדוק עדיף (אשי ישראל י"ג - הערה כ"ו בשם רב אלישיב)
- (י) **קיום המצוה דזכירת יציאת מצרים בק"ש** עיין בפרי חדש (ס"ז צסופו) דפרשת יציאת הוי רק מדרבנן ותיקנו לאומרו זכר ליציאת מצרים ועיין בשו"ע הרב (מ"ו - ט) דהקורא ק"ש קודם התפלה א"צ לומר פרשת ויאמר ויוצא בהזכרת יצי"מ בפסד"ז "אנכי ה' אלקך המעלך מארץ מצרים" (אשי ישראל כ - הערה ו)
- (יא) **ברכות השחר קודם או אחר התפלה** אם בא לבית הכנסת מאוחר מעיקר הדין תקנו לאומרן מיד עם הקימה אף שהיום נהגו לסדרן בתפלה מ"מ אין אמירתן דוחה תפלה בציבור (ספר תפלה כהלכתה דף קל"ג בשם רב אלישיב וכ"כ בשם רב שיינברג) דאפילו אלקי נשמה וברכות התורה אומרים אחריו
- (יב) **צריך להשמיע לאזנו** מה שמוציא בפיו וכדיעבד יצא אבל הרהור לאו כדיבור דמי ולא יצא כלל (מ"ב ס"ג - ו) ועיין בכף החיים (ס"ג - ז) דמי שעומד במקום בלבול וקול רבים אם צריך להרים קולו עד שישמע לאוזניו כדי לצאת ק"ש לכתחלה ונשאר בצ"ע ולענין אדם שמדבר ואינו שומע אפילו שאינו שומע לית לן בה (שאגת אריה ז)
- (יג) **לקום לתלמיד חכם בפרשה ראשונה** - עיין בשו"ת שלמת חיים (מ"ח) דמותר דהוי בכלל קבלת עול מלכות שמים וע"ע בציץ אליעזר (י"ד - י) דאין לקום דעוסק במצוה פטור מן המצוה (אשי ישראל כ - הערה פ"ה)
- (יד) **עומד בברכות ק"ש או בק"ש** אין להפסיק לומר פסוק ראשון של ק"ש עם הציבור אלא יכסה עיניו ויתפלל כסדרו (מ"ב ס"ה - י"ח)

VI. עוד הערות

- (א) **באמצע הפרק** של ק"ש מותר להפסיק בשביל הפסד ממון (בה"ל ס"ו - ד"ה או אנוס) ועיין בשיעור 819 לענין שמונה עשרה וצ"ע
- (ב) **להפסיק לקדיש** דהיינו לאמן יהא שמיה רבה עד עלמא מותר אפילו באמצע הפסוק ויענה אמן אחר דאמירן בעלמא אבל על תתקבל יהא שלמא עושה שלום לא יענה אמן כי אינה אלא מנהג ולקדושה יאמר רק קדוש וברוך שזהו עיקר קדושה ולא ימלוך ונקדש ושאר דברים שמוסיפן בשבת וכל זה אפילו בין הפרקים (מ"ב ס"ו - ז) ומודים צריך לומר עם הציבור ובכריעה ורק תיבות מודים אנוחנו לך ולברכו מפסיקין אפילו באמצע הפרק

- ועונה ברוך ה' המברך לעולם ועד ובברכת התורה יענה ביהל"ו אם פוסק להתיר לשאול מפני כבוד בשר ודם ק"ו מפני כבוד הקב"ה שמע קול רעם פוסק לברך רק בין הפרקים (מ"ב י"ח)
- ג) להפסיק לאמן - עיין ברמ"א (ס"ו - ג) דאמן אחר ברכת הקל הקדוש ואחר שומע תפלה יכול לענות משום שהוא סיוס ג' ברכות הראשונות ושומע תפלה סיוס האמצעיות וזה אפילו באמצע הפרק אמנם אמן בין הפרקים עיין במ"ב (כ"ג) דיש מתירים לענות אחר כל הברכות אבל ברוך הוא וברוך שמו אין לומר (מג"א קכ"ד - ט)
- ד) ברכת יוצר וערבית אומר עם הש"ץ ולא יענה אמן אחר סיוס הבוחר בעמו ישראל באהבה משום דהו הפסיק (אג"מ ה - ד - ד)
- ה) יש להפסיק בפסוק הראשון בין ישראל לה' ובין אלקינו לה' השני כדי שיהא נשמע שמע ישראל כי ה' שהוא אלקינו הוא ה' אחד (אג"מ ה - ד - י"ד)
- ו) שואל בשלום בבין הפרקים - עיין במ"ב (ס"ו - ז) כהיום שאין אנו נוהגין לשאול בשלום בבהכ"נ ואפילו בדברי תורה אפילו בפסוקי דזמרה
- ז) גבאי הצדקה לא יאספו כסף בשעה שהם קוראים ק"ש
- ח) יש נוהגים להטות הראש כפי המחשבה לד' רוחות מזרח צפון מערב דרום למעלה ולמטה דהוי לשש רוחות (ס"ח - ה, ומ"ב כ)

VII. מרב אלישיב שהובא בספר אשרי האישי

- א) נישוק הציצית בקריאת שמע אינו הפסק דהוי חיבוב מצוה (פרק י"ד - ט"ו) אמנם הגר"א סבר דאין מנשקים את הציצית בק"ש ואולי גרם לו קלקול בכוונה (מעשה רב אות ל"ט)
- ב) זמן במטוס הוא כאנשי המקום שתחתיו בכל המצוות התלויות בזמן (פרק ט"ו - ו)
- ג) מותר לענות בין הפרקים דקריאת שמע על קדושה ומי שנמצא באמצע ברכות קריאת שמע ועונה לקדושה רשאי להמשיך עם הברכות קריאת שמע כאשר הש"ץ מנגן את הקטעים שבאמצע קדושה (פרק י"ד - ג)
- ד) בסיום ה' אלקיכם אמת ע"י הש"ץ עיין בשו"ע (ס"ח - ג) שגם בפעם הראשון אומר את תיבת אמת אמנם דעת העשרה מאמרות והגר"א שאינו אומר תיבת אמת בפעם הראשון ולמעשה המנהג כהשו"ע וחוזר ואומר אמת ב' פעמים (פרק י"ד - י"ד)

VIII. פסקי רב שלמה זלמן אויערבאך שהובא בספר הליכות שלמה

- א) נאנס ולא קרא קריאת שמע וברכותיה עד אחר ארבע שעות יקראנה בברכותיה עד חצות היום (בה"ל נ"ח - ד"ה קוראה) (פרק ז - ט"ו)
- ב) הרואה שהשעה קרובה לסוף זמן ק"ש להמג"א ראוי שיקרא קריאת שמע מיד בלא ברכותיה ויתנה שאם עיקר זמנה כהמג"א יצא בזה ידי חובת ק"ש ואם לאו הוי כקורא בתורה וקורא אח"כ בברכותיה (פרק ז - י"ג)
- ג) מנשק התפילין בשעת ק"ש עם הרצועה של תפילין של ראש ולא ינשק את ידיו שאינו נכון לנשק היד אלא הרצועה וה"ה במזוזה לא ינשק את ידיו (ז - י"ח) אבל לא יפרוש מן הציבור אם נשקו בידיו
- ד) לא כיוון לפסוק ראשון של ק"ש חוזר ואומרו בלחש אם הוא בציבור ואם ליכא מי ששומעו מותר בקול רם (מ"ב ס"ח - כ"ז) אמנם אם לא כיוון באמירת ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד ונזכר מיד יאמרהו שנית אבל אם נזכר רק אחר שהמשיך ואהבת אינו חוזר רק יאמר אותו במקום שנזכר ואפשר דגם זה אינו צריך מצד הדין (בה"ל ס"ח - סד"ה ולסר) (פרק ז - ז)